

نقطه و جلوه‌های آن

و
ثُلُثُ ثُلُث

محمد علی سلطانی

انتشارات اطلاعات
تهران - ۱۳۹۷

سرشناسه: سلطانی، محمدعلی، ۱۳۳۶ -
 عنوان و نام پدیدآور: نقطه و جلوه‌های آن و مثلث ثلث / محمدعلی سلطانی
 مشخصات نشر: تهران: اطلاعات، ۱۳۹۷
 مشخصات ظاهری: ۱۲۰ ص.:
 شابک: 978-600-435-100-3
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه
 موضوع: خوشنویسی اسلامی
 مؤلف: ابن مقله، محمد بن علی، ۲۷۲-۳۲۸ ق - نقد و تفسیر
 موضوع: ابن بواب، علی بن هلال، - ۴۱۳ ق - نقد و تفسیر
 موضوع: یاقوت مستعصمی، یاقوت بن عبدالله، - ۶۹۸ ق - نقد و تفسیر
 موضوع: خط (هنر)
 موضوع: خوشنویسان ایرانی
 موضوع: عرفان در ادبیات
 شناسه افزوده: مرسته‌ها / عات
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ ۸۰۸۸ / ۵ / NK۳۶۳۶
 رده‌بندی دیویی: ۷۴۰ / ۶۱۹ / ۰۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۴۸۵۳

انتشارات اطلاعات
 تهران: خیابان میرداماد، خیابان نفت جنوبی، روزنامه اطلاعات، شماره پستی ۱۵۲۱ ۱۵۲۰
 تلفن: ۲۹۹۹۳۴۵۵-۶
 فروشگاه مرکزی: بزرگراه حقانی، روبروی ایستگاه مترو، ساختمان روزنامه اطلاعات، تلفن: ۲۹۹۹۳۶۸۶
 فروشگاه شماره (۱): خیابان انقلاب اسلامی، روبروی دانشگاه تهران، تلفن: ۴۶۰۷۳۴

نقطه و جلوه‌های آن و مثلث ثلث

نوشته دکتر محمدعلی سلطانی

حروف نگار: مریم پیگلری صفحه‌آرا: زهره حلوانی طراح جلد: رضا گنجی

حروف نگاری، چاپ و صحافی: مؤسسه اطلاعات

شمارگان: ۵۲۵ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۷

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-435-100-3

شابک: ۱۰۰-۳-۶۷۸-۶۰۰-۴۳۵

Printed in Iran

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

فهرست

مقدمه ۷

بخش اول: نقطه جلوه‌های آن

نقطه در عرفان ۱۳

نقطه در انسان ۱۹

نقطه در رمز کلام ائمه و اولیا ۲۳

نقطه در بینش حروفیان و نقطویان ۲۷

نقطه در ادبیات و صور خیال شاعران ۲۹

نقطه در موسیقی ۴۰

نقطه در نقاشی ۴۳

نقطه در هندسه ۴۳

نقطه؛ آفتاب نابینایان ۴۵

بخش دوم: مُثُلث ثُلث

مقدمه ۵۱

۵۳	ابن مقله
۵۳	وزیر مثلث
۵۷	نابغه پارس
۶۷	پایان کار ابن مقله
۷۱	ابن مقله وزیر مثلث
۷۱	شخصیت علمی و هنری و ابداعات ابن مقله در خوشنویسی
۷۵	آثار ابن مقله
۷۶	خاندان ابن مقله
۷۸	شاگردان و پیروان یک ابن مقله
۷۸	ابن مقله در اسرار شعر و رات ادبا
۸۹	ابن یوآب
۹۷	زندگی ابن یوآب
۹۹	قصیده رائیه
۱۰۵	قبلة الكتاب
۱۰۵	یاقوت مستعصمی
۱۱۰	هنر برای هنر
۱۱۱	احوال و آثار
۱۱۲	آثار هنری یاقوت
۱۱۳	یاقوت در شعر شاعران
۱۱۷	کتابنامه

مقدمه

نقطه چیند بر کنار هر خط استاد و لا
تا شود با حامه دست طفل نو خط آشنا

(شفیع)

نقطه معیار و مقیاس خط قانونی و صحیح را میا تمیز آن از خط وحشی و خودروست. چون سخن ما درباره خوشنویسی است، تعبیر را این گونه آورده ایم؛ زیرا خوشنویسی و زیبانویسی با تحلیل مایه که از آنها داریم، دو مقوله جدای از هم هستند.

«زیبانویسی» به تحریرات وحشی و بی آرایش و هراس نشده ای که به صورتی خاص با نمایی زیبا از استعداد های پرورش نیافته سر می زند، می گویند و «خوشنویسی» به حوزه خط تعلیم یافته و قوام گرفته اطلاق می شود. به هر حال نقطه بر آثار پنجه های ریاضت کشیده و سلوک دیده و ترک آرام و خواب کرده معیار است و اثر خودروی پنجه های تعلیم نیافته را نمی پذیرد و آن را قابل پذیرش و عیار و قیاس نمی داند. نقطه نشانه

اعتبار و صحت تراش درست از نادرست است و چنان که قلمی پس از تراش صورت نقطه را به درستی ادا ننماید، هر حرفی با آن نوشته شود، نادرست خواهد بود، به قول جناب سلطانعلی مشهدی:

کاتبها، چون قلم تراشیدی

خاک بر پشت خامه مالیدی

آن قلم را به نقطه تجربه کن

بشنو این نکته را ز پیر کهن:

از قلم نقطه چون درست آید

خوشنویسی اگر کنی، شاید...^۱

خط بهره گویای نقطه است که بار آسمانی وحی را بر دوش دارد و از آن جهت است که در عالم عرفان از نقطه به: سایه، نور، قرآن، آدم کبیر، مداد و قلم، نون، عقل، روح، عشق، عنصر اعظم سر هویت مطلقه تعبیر می‌کنند.^۲

اگر با نگرشی ژرف نظر کنیم، درخواهیم یافت که هیچ علم و هنری وجود ندارد که سایه نقطه بر آن نباشد. با نقطه سر کمال خود را نیپیماید و بدون نقطه در نقصان به سر نبرد. نقطه با جلوه‌های گوناگون خود در تمام علوم و فنون جهان ساری و جاری است و به راستی یک عنوانی که عرفا بر آن اطلاق کرده‌اند، صادق و گویاست.

در این نوشتار به بیان جلوه‌های نقطه می‌پردازیم و نتیجه می‌گیریم که تقدس هنر خوشنویسی از آن است که هم میزانی و مقیاسی مقدس دارد و هم قالب ارائه وحی است و سراسر آنچه از پنجه‌های باصفای صاحب‌دلان

۱. سلطانعلی مشهدی، سراط‌السطور، از تذکرة الخطاطین میرزای سنگلاخ، ص ۷.

۲. سیدجعفر سجادی، اصطلاحات عرفانی، کتابخانه طهوری - تهران، چاپ سوم، ۱۳۶۲، ص ۴۷۲.

خطه خطّ طلوع کرده، گویای این راز است و در هر نگرشی جریان این قداست و والایی را می‌توان با چشم دل دریافت. هرچند در این کندوکاو عنوان (نقطه)، از ابعاد اصطلاحی، اعتباری، ادبی، هنری و عرفانی بررسی می‌شود؛ اما در نهایت نتیجه در یک بُعد قرار می‌گیرد!

محمدعلی سلطانی

www.ketab.ir